

OM GLEDE, JUBEL OG SELV- UTVIKLING

NATURLIG FØDSEL I NEW AGE

AV SIV ELLEN KRAFT

”Med smerte skal du føde dine barn,” sier Gud til Eva i Første Mosebok, og det som straff for hennes overtredelse av Guds bud. Noen tusen år seinere gjør det fortsatt vondt, men bibelfortellingene konkurrerer med andre fortellinger, enkelte av dem langt mer positive. Blant de mest positive finnes New Age-varianter av naturlig fødsel. Det å føde barn handler her om å ta del i skaperakten, om å frigjøre kvinners skapende evner, om slik å komme i kontakt med sine urkrefter, og ikke minst om å gjøre det med glede.

Jeg skal i denne artikkelen begrense meg til norske forhold og skriftlige kilder, primært i form av seks artikler fra *Visjon* (tidligere *Alternativt Nettverk*) som er det lengstlevende, største og mest samlende av norske New Age-tidsskrifter. Annen litteratur vil bli trukket inn underveis, men det er disse seks artiklene som representerer mitt utgangspunkt. Problemstillingen er todelt. Først og viktigst er spørsmålet om hvordan fødsel forstås og snakkes om i New Age-miljøer, hvilke momenter som løftes frem og profileres, og hvordan disse henger sammen med New Age-perspektiver generelt. Der nest er jeg opptatt av forholdet mellom ”sekulære” og New Age-varianter av naturlig fødsel. Spørsmålet om hvor New Age begynner og slutter er nokså uklart på dette området. Det gjelder for naturlig fødselslitteraturen generelt, deriblant for publikasjoner knyttet til det offentlige helsevesenet.

KILDER

Tidsskriftet *Visjon* utkom for første gang i 1992, og da under navnet *Nettverk-Nytt*. Siden den gang har det vært utgitt (stort sett) seks ganger årlig, og som sagt under ulike navn; *Alternativt Nettverk* (fra 1994) og *Visjon* (fra 1996).

Formatet har i løpet av denne perioden blitt både utvidet og profesjonalisert, fra en relativt liten og beskjeden trykksak på begynnelsen av 1990-tallet til dagens glansede, fargerike og layoutmessig avanserte variant på vel 80 sider, med en blanding av artikler, kommentarer og annonser. Magasinets målsetting har derimot stått fast, og har jevnt og trutt vært presentert for lesere. Dette skal være et forum for ”informasjon, debatt og aktivitet innen områder som personlig utvikling, alternativ medisin, økologi, global bevissthet, alternative livssyn og et mer helhetlig verdensbilde”. Magasinet skal videre ”bidra til å finne nye utviklingsveier både for enkeltmennesket og for samfunnet”, og redaktørene ”mener at samarbeid og dialog er nødvendig for å skape et samfunn der vi kan vokse og utvikle oss i større harmoni med oss selv, hverandre og Jorden som helhet” (*Visjon* nr. 6 2010:6). Utgiver har gjennom hele perioden vært organisasjonen Alternativt Nettverk, og nåværende redaktør Eirik Svenke Solum har vært sentral fra starten. Opplaget har de siste årene ligget på ca. 16000.

Siden etableringen i 1992 har seks fødselsrelaterte artikler¹ stått på trykk: ”Kan vi bli kvitt fødselstraumene rett etter fødselen” (Prem Samad Sulaiman 1993), ”La smerte bli jubel uten å være masochist. En artikkel om fødelyst” (Kristin Lund 1997), ”Om å forberede unnfangelsen – å være foreldre begynner lenge før fødselen” (Angela Behning 1997), ”Vår hjemmefødsel” (Morten og Helene Kielland 2005), ”Skole for fødselshjelp” (Eirik Svenke Solum 2009), og ”Spirituelt svangerskap” (Gry Aksnes 2006). To av disse artiklene er først og fremst erfaringsbaserte, i form av fortellinger om egne fødselserfaringer (Kielland 2005 og Lund 1997). Gry Aksnes viser også til personlige erfaringer, men kan i tillegg skilte med mange års praksis som doula (fødselshjelper), still point terapeut² og babymassør, med kurs i naturlig fødsel, babymassasje og kommunikasjon mellom foreldre og barn, og med foredrag om denne typen temaer for helsepersonell. Samlet er hun trolig den enkeltpersonen som har bidratt mest til utviklingen av tilbudet om New Age-varianter av naturlig fødsel i Norge. Blant de seks artiklene er hun representert både som forfatter (Aksnes 2006), som initiativtaker til doulaskole i Eirik Svenke Solums artikkel (2009)³, og – i Angela Behnings artikkel (1997) – som et av flere eksempler på såkalt sjelelig kontakt med barn før unnfangelsen. Behning er homeopat og leder for organisasjonen ”Livet før fødsel”, som gjennom litteratur og kursvirksomhet ønsker å informere om selvets utvikling forut for unnfangelse og i løpet av svangerskapet.

Seks artikler er ikke veldig mye, tatt i betraktning magasinet tidsspenn. Det kan bety at redaktørene oppfatter fødselstematikk som lite sentralt og lite

etterspurt blant målgruppen. Men det kan også bety at preferanser for naturlig fødsel nærmest følger av grunnleggende føringer i New Age-bevegelsens verdensbilde, deriblant holisme, selvutvikling og interessen for natur og kroppslige erfaringer. Det faktum at artikkelforfatterne ikke argumenterer for naturlig fødsel i og for seg, er kanskje en indikasjon på sistnevnte. Naturlig fødsel fremstår i disse artiklene som premiss for de mer personlige erfaringene og refleksjonene som presenteres.

NEW AGE-FØDSELENS HVA OG HVORFOR

”Naturlig fødsel” brukes i medisinske sammenhenger om ”vaginal fødsel” til forskjell fra keisersnitt. På New Age-feltet, som antagelig blant nordmenn flest, er det først og fremst rammebetingelsene som utgjør referansen: Naturlig fødsel viser til fravær av medisinsk smertelindring og eventuelt også til fravær av medisinsk personell og omgivelser, i form av fødsler i hjemmet, eller ved såkalt ”myke” fødeavdelinger (som Storken i Bergen og ABC-senteret i Oslo). ”Naturlig” er altså i fødselsøyemed et relativt begrep, knyttet til et hierarki av mer eller mindre naturlige varianter; hjemmefødsel er mer naturlig enn sykehusfødsel, og myke fødeavdelinger er mer naturlige enn sykehusfødsel, men mindre naturlige enn hjemmefødsel.

Tematisk er det særlig tre problemområder som peker seg ut i de seks artiklene: 1) fødselens steder og sammenhenger, 2) fødselssmerter, og 3) barnets fødsel – hva som er til barnets beste og hvordan mor kan legge til rette for det.

Den naturlige fødselens steder og sammenhenger

Med unntak av Prem Samad Sulaimans artikkel fra 1993, handler samtlige av de seks artiklene om kvinner som selv kan skilte med erfaringer på naturlig fødselsfeltet. Kristin Lund forteller om to hjemmefødsler, en sammen med jordmor og far, og en alene i badekaret hjemme (1997). Gry Aksnes har tre hjemmefødsler bak seg, deriblant to der hun selv tok imot barnet, og Helena Kielland en uten-dørsvariant – i hagen, med bare pappaen som fødselshjelper (2005).

”Naturlig fødsel” konstitueres i kontrast til medisinsk teknologi og ekspertise i disse eksemplene. Fellesnevneren for såkalt myke fødeavdelinger, hjemmefødsler og Kiellands utendørsvariant er at de er rensert for tekniske hjelpemidler som medisinsk smertelindring, og medisinsk kompetanse i form av leger. Artikkelforfatterne avstod også fra jordmødre og en valgte naturlige

omstendigheter i bokstavelig forstand. Selv begrunner artikkelforfatterne valget av steder og sammenhenger med behovet for å finne det Kristin Lund omtaler som "sitt fødeland" (Lund 1997:36) – det stedet der hennes skapende krefter finnes. Det er disse kreftene man må finne, samle seg om og samarbeide med for at fødselen skal kunne skje naturlig.

Lund er alene om begrepet "fødeland", men alle forfatterne viser til behovet for skjerming, og metaforikken er hentet fra et felles repertoar – fra den ville naturen "der ute" og i den gravide kvinnekroppen. Gry Aksnes snakker om fødekvinnens "urkrefter" og om impulser hun deler med pattedyrene forøvrig (Aksnes 2006:81). Impulsene kommer fra "den primitive og "eldste" delen av hjernen", og for å komme i kontakt med dem må hun "gi slipp på kontrollen og tankestrømmen" (ibid:81). Kristin Lund snakker om "urkvinnenes uling" under fødselsforløpet og om riene som bølger (Lund 1997:36). Riene er her bølger som rytmisk og forutsigbart bygger seg opp og trekker seg tilbake, underforstått vil alt som står i veien for bølgene – det være seg leger, medikamenter eller hjelpere – ødelegge balansen, og gjøre prosessen mer voldsom.

"Natur" er vann og bølger i disse eksemplene, men konseptet viser også til en tilstand og et sett av kvaliteter; til det religionshistorikeren Tarjei Rønnow (i andre sammenhenger) har omtalt som "noe autentisk, essensielt og ekte, noe som eksisterer forut for og ved siden av kulturen og samfunnet" (Rønnow 2007:94). "Natur" og "naturlig" er dermed moralske imperativer. De sier noe om hva som *bør være*, og hvem som evner å leve opp til det. Forfatterne av naturlig fødselslitteratur har stort sett klart det. Dette er i hovedsak en form for heltelitteratur, skrevet av kvinner som selv eksemplifiserer de idealene de forfekter. Referanser til det store flertallet av kvinner som *ikke klarer det* er også standard. I tråd med New Age-diskursens presentasjon av det moderne mennesket som oversivilisert (se Heelas 1996), er man opptatt av kvinners manglende kontakt med seg selv og sine instinkter, og deres deravfølgende handicap som fødekvinne.⁴ Moderne kvinner er *for* rasjonelle, kontrollerte og veldoppdragne ifølge dette perspektivet, og dermed dårlig egnet til å føde barn naturlig – til å hengi seg til kroppens instinkter og impulser, og spille på lag med en dypere og villere del av kroppen.

Av artikkelforfatterne er særlig Kristin Lund eksplisitt om dette sistnevnte elementet. Om den første av sine to hjemmefødsler forteller hun at alt gikk bra inntil jordmor og barnefaren kom:

Da overtok min sedvanlige veloppdragenhet, og jeg forsøkte å være imøtekomende; la dem delta maksimalt. Bare en flik av min oppmerksomhet dvelte ved veene. Fra å rulle, undrende av gårde på bølger som kom innenfra befant jeg meg etter hvert småløpende rundt i leiligheten som på flukt. Selve fødselen ble en utmattende opplevelse; tross hjemmehygge følte jeg meg fremmedgjort fra min egen kropp. Til tross for all min kunnskap og at det var en ukomplisert fødsel; jeg følte meg tom, utslitt og forvirret (1997:32).

Halvannet år seinere fødte hun barn nummer to. Denne gangen hadde hun forberedt kropp og sinn, og denne gangen lyktes hun:

Jeg satt i badekaret med varmt vann og sang for meg selv under åpningsfasen. Det lød muligens som en blanding av ulvehyl og kulokk, men selv hadde jeg en vidunderlig følelse av å være bevisst og tilstede i det som kroppen gikk gjennom. Evnen og muligheten til å følge riene med hundre prosent oppmerksomhet og forløse dem med lyd, gjorde dem morsomme. For hver ve, for hver centimeter jeg åpnet meg hadde jeg følelsen av å bli fylt av stadig sterkere og klarere lys. Det var ingen jeg trengte å konversere, sørge for, hjelpe til rette. Det var meg, min egen kropp i arbeid og et barn med lyst til å komme ut (ibid).

Rønnow har påpekt om deler av miljøvernbevegelsen at naturen identifiseres med ”en tilstand av harmoni eller orden, og dette tenkes som en normaltilstand – et kosmisk ”status quo” som bare er brutt og forstyrret ved det moderne menneskets innblanding og forurensning” (2000: 32). Lignende tanker om en naturens orden og balanse ser ut for å gjøre seg gjeldende på dette feltet. Innblandinger i form av smertelindring, leger og sterile sykehusomgivelser er aller verst. Men alt av innblandinger er forstyrrende, deriblant velmenende støtte fra jordmor og far. Og uten innblanding vil det i regelen gå bra. New Age-forfatterne snakker sjelden om fødselskomplikasjoner og tragiske utfall. De snakker om en vill natur som vet best, vil godt og får det som den vil. Det dreier seg om en dramatisk natur som tidvis kan være skremmende, men som er grunnleggende god, klok, harmonisk og forutsigbar. Som Morten og Helena Kielland formulerer det om sin hjemmefødsel: ”For oss handlet det i bunn og grunn om å ha tillit til naturen” (Kielland 2005:33). De forteller om advarsler fra helsevesenet, men valgte altså å ”stole på naturen fremfor skolemedisinen. Og så fikk heller alt gå sin gang, på godt og vondt. Og skulle det nå gå galt, så fikk det heller gjøre det” (ibid).

Fødelyst, ekstase og selvutvikling

Tillit til naturen kommer ikke av seg selv. Det er noe man må lære, forberede og realisere, og det henger sammen med selvets gradvise modning eller realisering. Graviditet og fødsel er dermed både en mulighet for selvutvikling og et uttrykk for hvor langt man har kommet. Lunds valg av tittel er symptomatisk: "La smerte bli jubel uten å være masochist. En artikkel om fødelyst". I ingressen heter det at "Åpningsrier kan oppleves som smertefulle på grensen til det du tåler. Men åpningsrier kan også oppleves som en bølge av kraft og glede du blir suget med i og kan surfe jublende av gårde på" (Lund 1997:31). Begreper som "kreativ smerte", "skapende smerte", "fødeglede" og "fødelyst" fremstår i artiklene som synonyme varianter av denne evnen til å finne sitt fødeland, samarbeide med urkreftene og slik la smerte bli til jubel. Lund forteller om kvinner som har "våget å åpne for fødselslysten" og som har "våget å krysse smertegrensen bevisst":

De dro på oppdagelsesreiser inn i sin egen kropp og sitt eget sinn og fant et "fødeland". De fant ut at når de var i dette landet – en helt spesiell sinnsstemning som oppstod når de tillot fødselen å bevege seg fremover i sin egen rytme – så kunne de hengi seg til smerten og oppleve at den forandret karakter. Den ble til ekstase (ibid).

Aksnes er helt enig. Fødsel kan være en overskridende bevissthetserfaring, en mystisk erfaring og en mulighet til å oppleve noe hellig, og det kan resultere i det hun kaller "tantrisk ekstase" – en følelse hun selv har erfart. Som hun uttrykker det: "Dersom kvinnen når inn til kjernen i fødselsopplevelsen, kan det være grensesprengende. En del kvinner, inklusive meg selv, har opplevd fødsel som en mystisk erfaring og tantrisk ekstase" (Aksnes 2009:48). Lund er mest eksplisitt med hensyn til innholdet i denne mystikkens verden. Under overskriften "Overgivelsens fase" påpeker hun at "Enhver fødsel, uansett hvor vel forberedt du er, uansett hvor fantastisk det går å surfe avgårde på veenes bølger, har et øyeblikk av forandring, et slags følelsenes "pont of no return" (Lund 1997:36). Det dreier seg gjerne om det aller siste stadiet av åpningsfasen "hvor du er fullstendig åpen", og hvor "hengivelsen din til de indre prosessene må være total". Det er her "du hengir deg eller gir opp":

avslutter hele fødselsprosjektet eller kjenner at døren åpner seg til det store intet. Det er der den velkjente verdensordningen med hodet som bevisst kontrollinstans må gi absolutt tapt. Har du ikke gradvis begitt deg inn i en endret bevissthetstilstand, en slags fødselstrance før nå, så blir du slengt inn i den (ibid).

Referanser til mystikkens verden og erfaringsrepertoar er eksplisitt i disse tekstene. Forfatterne snakker om *helhet*, *oppløsning* og *forening*; om å *hengi seg*, *oppgi kontroll* og *overgi seg* til de skapende kreftene som er i sving, og om opplevelser av ekstase eller alternative bevissthetstilstander. Symbolikken er kroppsbasert, konkret og mimetisk; den så å si snakker bokstavelig, med uklare skiller mellom ting og tegn, metaforer og faktiske forhold. Den åpne livmoren er også inngangen til ”det store intet”. ”De skapende kreftene” viser både til en spesifikk kropp og et barn som skal forlate den, og til en dimensjon i tilværelsen – en livets urkrefter som forbinder levende vesener og den virkeligheten de er en del av.

Fødselens mystikk og glede representerer det kanskje mest dramatiske bruddet med kristendommens fødselstradisjoner. Ingvild Sælid Gilhus, Turid Karlsen Seim og Gunhild Vidèn påpeker i boken *Farsmakt og moderskap i antikken* (2009) at fortellingen om Evas lidelser har vært avgjørende for synet på og behandlingen av kvinner – helt opp mot vår tid:

Når Eva i den bibelske urfortelling straffes etter syndefallet med at hennes og dermed alle kvinners fødsler skal skje med smerte, har det medvirket til å definere hva som opp gjennom tidene er blitt regnet som naturlig fødsel. I slike tilfeller er der altså tale om kontinuitet gjennom hundrevis av år. Når den fødende martres av smerter, er det som det skal være (2009:10).

Bare en av de seks artikkelforfatterne refererer eksplisitt til Evas lidelser. Men gitt den bibelske urfortellingens betydning er det rimelig å forstå den som klangbunn og negativ kontrast. Evas skjebne bærer i seg mye av det New Agere misliker med kristendommen: ideen om en straffende og dømmende Gud, om skarpe grenser mellom gud, menneske og skaperverk, og om patriarkalske forhold, med kvinnen som underlagt en mannlig guddom. Naturlig fødselsdiskurs, slik den presenteres av mine artikkelforfattere, er et alternativ til denne slags grunnpilarer. Det er her fødekvinnen som opptre i rollen som skaper og kvinnekroppen som utgjør grunnlaget for skapelsen. De skapende kreftene finnes i hver enkelt kvinne, og i et fødeland som forbinder alle verdens kvinner og urkrefter, alle steder og til alle tider.

Alternativet til Evas skjebne finnes i en moderniseringsprosess som har fratatt kvinnen kontakten med sine evner, og overlatt kontrollen til et teknologisk (og mannlig) regime. Resultatet er omtrent det samme; den fødende som matres av smerter. Men dette er altså ikke som det skal være og på ingen

måte naturlig. Det dreier seg snarere om en menneskeskapt forbannelse knyttet til menneskets vilkår generelt – ikke bare til fødende kvinner. Naturlig fødsel fremstår som en metode for å forløse forbannelsen og samtidig bidra til den enkelte kvinnens personlige utvikling. Fødsel handler her om å skape et barn, men det handler også om tilgang til den ville naturen i sin reneste form, og dermed til det man i disse miljøene forstår som en virkelighetens innside – en virkelighet som finnes under sivilisasjonens hemmende hylster, og som selvutviklingsprosessen er tuftet på og innrettet mot.

Barnets beste

Blant standardingrediensene i denne fødselsdiskursen inngår også forestillinger knyttet til barnets beste – forut for unnfangelse, underveis i svangerskap og i forbindelse med fødsel. Alle artiklene tar opp forholdet til barnet, og for både Behning, Sulaiman og Aksnes er dette det sentrale fokus. Forfatterne er også enige om at det å være foreldre begynner ”lenge før fødselen”, som tittelen på Behnings innlegg formulerer det, og at kontakt bør etableres forut for unnfangelse, og deretter opprettholdes gjennom svangerskap og fødsel. Ved siden av å styrke barnets opplevelse av å være elsket og ønsket skal den sjelelige kommunikasjonen åpne for at barnet kan formidle sin plan for inkarnasjonen og derved for at foreldrene kan tilrettelegge for den. Aksnes og hennes mann hevder å ha hatt slik kommunikasjon med sine tre barn forut for unnfangelsen.

Forfatterne advarer også mot negativ ”preging” av fosteret. Aksnes påpeker at det ufødte barnet ”får med seg alt som skjer i og omkring moren i svangerskapet”, deriblant både positive og negative opplevelser (Aksnes 2006:80). Følgelig bør gravide kvinner være bevisste på alt hva de inntar av ikke bare mat og drikke, men også av sanseinntrykk og stemninger, og ikke minst på alt hva de selv gjør, tenker og føler. Implikasjonene for barnet er potensielt sett dramatiske. Sulaiman hevder blant annet at tanker om abort fra den gravides side kan føre til selvmord hos barnet, seinere i livet. I likhet med Behning mener han at regresjonsterapi kan redusere faren for skadevirkninger, deriblant faren for selvmord. Terapien bør utføres så nært opp til fødselen som mulig, for at man slik skal kunne ta tak i traumene mens de fortsatt er ferske.

Ideen om at barn velger sine foreldre er utbredt på New Age-feltet. Perspektivet forutsetter reinkarnasjonstankegang og forestillinger om selvet som ansvarlig, og knyttes gjerne til en forståelse av inkarnasjonene som leksjoner i livets skole; for å komme videre i sin utvikling må selvet bestå de enkelte

inkarnasjonenes eksamener og lære det man trenger å lære. Naturlig fødselslitteraturen tematiserer lignende problemstillinger, deriblant muligheten for at selvet kan ombestemme seg underveis i svangerskapet, men fastholder samtidig at uforutsette omstendigheter kan prege det i negativ forstand.

NATURLIG FØDSEL – NEW AGE- OG ”SEKULÆRE” VARIANTER

Ideen om den enkelte inkarnasjon som en leksjon i livets skole kan spores tilbake til Teosofisk Samfunn på slutten av 1800-tallet, gjerne regnet som New Age-bevegelsens okkulte røtter og moderstamme. Slik innflytelse gjelder imidlertid ikke for forestillinger om fødsel og moderskap. 1800-tallets teosofier var lite interesserte i moderskap og forholdt seg overhodet ikke til åndelige dimensjoner ved fødsel. Det var det androgyne selvet som stod i sentrum for teosofiens selvutviklingsprosjekt. Dette selvet inkarneres vekselvis som mann og kvinne, for at det slik gradvis skal kunne realisere sitt tilgrunnliggende potensial som androgynt (se Kraft 2010 og 1999). Fremtidens barn vil fødes ved hjelp av tankens kraft, ifølge den evolusjonistiske rotrase-læren som presenteres av H.P. Blavatsky i *The Secret Doctrine* (Blavatsky 1888). Både svangerskap og fødsel er dermed å regne som overgangsordninger – nødvendige onder som på sikt vil forsvinne.

Siden den tid har mye skjedd på fødselsfeltet. Blant annet har det blitt langt vanligere å overleve. Som kulturforskeren Tove Ingeborg Fjell har påpekt, er det først når man vet at man overlever at det blir ”plass for opplevelsen” (1998:14), og – kunne man legge til, og da i tråd med Fjells perspektiver – for et positivt syn på kropp og natur. Interessen for naturlig fødsel vitner om en oppvurdering av naturen på bekostning av kulturen, men dette skiftet kunne neppe ha funnet sted uten den kontroll over naturen som allerede var etablert. Paradoksalt nok er det dermed vitenskapens suksess som åpner for romantisering av naturen, deriblant for naturlig fødsel. Denne medisinske funderte romantiseringen av naturen sammenfalt dessuten med andre romantisierende naturprosesser, utviklet i kjølvannet av blant annet miljøkrisen. Ifølge Rønnow har sistnevnte bidratt til et naturbegrep som ved siden av å være utbredt i senmoderniteten er nært beslektet med religionsbegrepet. Senmodernitetens natur, skriver han:

”fylles med verdier” og blir til et narrativ, en kulturell *myte* som forteller om opphav og sammenheng, som skiller det virkelige fra det konstruerte, og som dermed

uttrykker orden og mening. Fra dette perspektivet kan naturen sies å ha overtatt attributter og funksjoner som vanligvis forbindes med en transcendent realitet (Rønnow 2007:94).

Fjell fremhever fødselslegene Grantly Dick-Read (1890–1959), Ferdinand Lamaze (1891–1957) og Michel Odent (1930–) som de tre mest sentrale bidragsyterne til vår tids naturlig fødselsdiskurs, også i norske sammenhenger.⁵ Naturlig fødselsdiskursen ble altså utviklet innenfor en medisinsk diskurs og med utgangspunkt i denne slags religionslignende naturbegrep.

New Age vokste frem i samme periode, og har – med utgangspunkt i blant annet den amerikanske human potential-bevegelsen – etablert seg med et lignende naturbegrep. Både New Age- og naturlig fødselsbevegelsen har også fra starten av operert med et holistisk perspektiv på fødsel, og som jeg har vært inne på, har de kritikken av et teknologistyrte (og maskulinte) fødselsregime til felles. Samlet kan slike paralleller ha bidratt til at disse i utgangspunktet ulike tradisjonene over tid har smeltet sammen. Og det i en slik grad at det i dag fremstår som uklart hva som eventuelt måtte være hva, og om det i det hele tatt er mulig å skille. Det faktum at både New Age- og naturlig fødselsbevegelsen etter hvert har spist seg innover mainstreamkulturen peker i samme retning.

Noen eksempler fra den norske naturlige fødselsdiskursen utenfor tydelige New Age-fora, kan illustrere mangelen på klare grenser. For det første opererer New Age-aktører på tvers av det som måtte finnes av grenser på dette feltet, blant annet som artikkelforfattere i det allment orienterte magasinet *Fødsel i fokus* (se Kraft 2007).⁶ Til en viss grad synes også det motsatte å være tilfellet, ved at sekulære instanser henvender seg eksplisitt til New Age-feltet. For eksempel har *Fødsel i fokus* og ABC-klinikken (en såkalt myk fødeavdeling ved Aker sykehus) delt stand på Alternativmessen i Oslo.⁷

For det andre er typiske New Age-praksisformer som visualisering, meditasjon og yoga standardingredienser også på naturlig fødselsfeltet i bredere forstand, deriblant i litteratur og kursvirksomhet. Den religiøse bakgrunnen for disse praksisformene presenteres sjelden, men mange av forfatterne synes å ta for gitt det jeg så langt har beskrevet som New Age-ideer. Pia Herns *Fødsel og smerte* (2004) handler for eksempel om kulturelle og biologiske aspekter ved smerte, og fokuserer stort sett på det. Men innimellom overskrifter som ”Spinalbedøvelse”, ”Hæmorrider” og ”Efter keisersnit” finnes avsnitt som tar for seg fødselens potensial for selvutvikling og det Hern kaller ”sjelelig

orgasme”. *Naturlig fødsel* veksler tilsvarende mellom medisinsk informasjon og muligheter for selvutvikling. Boken er forfattet av to amerikanske jordmødre og tilrettelagt for norske forhold av de norske jordmødrene Ellen Johannessen Nesje og Birthe Ariansen. Om kvinners ”instinkter” heter det at ”på det mer spirituelle plan finnes det mange muligheter for å få kontakt med sitt indre jeg”. Og videre:

Yoga og pilates har positiv virkning på kropp og sinn, og skal også være bra for sjelen. Det å sette av tid til å konsentrere seg om pusten og fokusere på hvordan kroppen reagerer på pustebevegelsene, lærer deg å lytte til hva kroppen forteller deg akkurat der og da. Meditasjoner er litt mer håndgripelige, men er en sterkere form for konsentrasjonsøvelser. I meditasjon bruker man sinnet og lærer å fokusere på sin indre kjerne og å strekke seg mot en universell viten. Den skaper også en disiplin som setter deg i stand til å glemme hverdagens unødvendige tanker og bekymringer, noe som har en veldig god helbredende effekt på kroppen (Massay-Alstrom: 83).

Dette er sakprosaens nøkterne preg, enten det dreier seg om hemorroider, meditasjon eller sjelens utvikling. Premissene fremstår tilsvarende som fakta om virkeligheten. Det forutsettes at vi har en sjel, at mentale øvelser kan heale kroppen, og at kroppen er en kilde for visdom og dialog. I *Svangerskapsboken Velkommen til livet*, som via helsestasjonene utdeles til alle gravide kvinner i Norge, er også fosteret inkludert blant dialogpartnerne. I tråd med New Age-perspektiver på preging og kommunikasjon med det ufødte barnet, oppmuntres man her til en daglig meditasjon (eller ”undringskvarter”) fra uke 11 i svangerskapet. Og fra uke 13 – som forberedelse til samtale med jordmor eller lege – til å reflektere over ”hva liker babyen nå” og ”hva er vår yndlingsmusikk”? (Sandvik 2005:69). Her, som i veldig mye av naturlig fødselslitteraturen, og stadig i forlengelse av New Age-metaforikken, er det dessuten snakk om urkrefter, fødeglede og riene som bølger. Som helsevesenets publisjon formulerer det:

Stol på at du kan føde naturlig. Du har egne fødekrefter – urkrefter som kvinner gjennom alle tider har blitt kjent med. [...] når du forbereder deg til fødselen, kan du lære hvordan du skal samarbeide med disse kreftene. Du må klare å gi deg hen, stole på at du kan føde, og føle rytmen kroppen gir deg. Møter du smertene med åpenhet og ikke stenger dem ute, kan du bruke fødekreftene til å føde med glede. En fødsel kan være den sterkeste skapende opplevelsen i mange kvinners

liv. Den kan oppleves vakker og verdig. Noen kvinner forteller at de opplever å kjenne seg selv bedre etter en fødsel. De opplever en ny styrke ved å være med i noe så nært og sterkt som fødselen av sitt eget barn. Når du føler deg fri og uhemmet, kan du føde med glede (ibid:142).

Tove Ingeborg Fjell vektlegger i sin feltarbeidsbaserte fødselsstudie interessen for ”intime scenarier”, deriblant ideen om å komme i kontakt med sitt indre gjennom smerte og regisering av fødselsopplevelsen med sikte på å øke opplevelsen. Man vil, som en av hennes (jordmor)-informerter formulerer det, ”bort fra vår vestlige teknologiserte måte å føde barn på, og tilbake til naturen, følelsene og instinktene”. Man synes videre å være enige om at dette innerste i kvinnen ikke er tilgjengelig dersom fødekvinne er bedøvet: ”For å komme i kontakt med seg selv (og barnet), er det viktig at fødekvinne er våken og til stede og ikke beruset av smertelindrende midler” (Fjell 1998:152).

Overgangen mellom religion og medisin er flytende i disse eksemplene. New Age-varianter presenteres sjelden i sin helhet eller som uttalt religiøse, men det offentlige tilbudet benytter seg av teknikker, språk og perspektiver som for en stor del er sammenfallende med dem som finnes på New Age-feltet, deriblant de artiklene jeg har fokusert på her. Eva og hennes guddommelig definerte lidelser er derimot helt fraværende.

AVSLUTTENDE KOMMENTARER – NATURLIG FØDSELSDISKURSENS OMFANG OG REKKEVIDDE

Nyreligøsitetsforskeren Christopher Partridge overdriver muligens når han på generelt grunnlag påpeker om kristendommens appell for det senmoderne mennesket at ”There is simply not the required sociological, psychological and spiritual soil needed for [...] Christian seeds to take root” (Partridge 2004:3). Men han har trolig rett i at enkelte av kristendommens grunntanker har blitt lite salgbare. Det er nærliggende å tenke seg at ideen om fødsels-smerten som straff, er en av dem. Evas lidelser bryter med grunnleggende verdier og forestillinger i senmoderniteten. Skyld og soning er anomalier innenfor senmodernitetens kulturelle vokabular; forestillingen om kollektiv avstraffelse høres mest av alt ut som en krigsforbrytelse.

Derimot er jordsmonnet utmerket med hensyn til naturlig fødsel. Dette er kvinner som vil og kan; det er tillit til naturens harmoni og visdom, og det er tilbud om sterke, intense og skjellsettende erfaringer. Og det altså i en tid

der likestilling tas for gitt, der trusler mot naturen har bidratt til en romantisering av den, og ikke minst der barseldødeligheten har gått ned. Med sin åpenhet for personlig utforming av grad og innhold, kan New Age bidra med alt fra avgrensede redskaper (som visualiseringsteknikker) til mer utviklede pakkelsninger. Dette, for å låne en formulering fra Ingvild Sælid Gilhus og Lisbeth Mikaelssons *Kulturens refortrylling* (1998), er nyreligiøsitet smurt tynt utover fødselskulturen. Det finnes i premisene for senmoderne fødselskultur, heller enn som avgrensede valgmuligheter.

NOTER

1. I tillegg til artiklene, har magasinet jevnlig trykket annonser knyttet til tematikken.
2. Ifølge nettsideinformasjon fra Vitaklinikken (der Aksnes er ansatt) er stillpoint en metode for å løse opp dype blokkeringer (www.vitaklinikkenoslo.no).
3. Skolen tilbyr undervisningstilbud over 8 helger. 13 lærere er involvert, deriblant 2 jordmødre og alternative terapeuter av ymse slag (www.doulaskolen.no).
4. Når urfolkskvinner ofte presenteres som idealer i naturlig fødselslitteraturen, skyldes det at de antas å være mer naturlige og dermed ha lettere for å føde. Artikkelen "Fødsler og spedbarnstid blant urbefolkning", i graviditetsbladet *Fødsel i fokus*, er et typisk om enn ytterliggående eksempel (Borovski 2000). Anna Borovski ser her en forbindelse mellom miljøødeleggelse og fødselsproblematikk. Begge handler om at vi har fjernet oss fra vår naturlige livsmåte, og i begge tilfeller synes vår tro på "intellektet" å være utslagsgivende. "Oftere og oftere blir vår medfødte sans for hva som er best for oss kortsluttet, mens intellektet overtar bestemmelsene i våre liv". Representantene for en instinktiv tenkemåte finnes nå bare blant urbefolkningene, og eksemplifiseres med Kung-folkets alene-fødsler i jungelen. Det er her den enkelte kvinnen som kontrollerer sin fødsel. Når fødselen nærmer seg forlater hun leiren, føder barnet på et leie av blader og returnerer til leiren, for så – etter et par dagers hvile – å gjenoppta sitt arbeid.
5. Disse var kritiske til det høyteknologiske fødselsregimet som var rådende på 1970- og begynnelsen av 1980-tallet, til passivisering av kvinnekroppen gjennom høyteknologiske fødsler, til det de oppfattet som en patologisering av kvinnekroppens skapende krefter, og til legenstandens "okkupasjon" av fødselsfeltet – i form av retten til å definere og kontrollere det.
6. Fødsel i fokus er en landsdekkende brukerorganisasjon, som har spilt en sentral rolle med hensyn til reformer i retning naturlig fødsel, både på de alternative klinikkene, på ordinære fødeklinner og gjennom tilretteleggelse for hjemmefødsel. Gjennom månedstidsskriftet ved samme navn har man også bidratt til synliggjøring av nyreligiøse innslag på det norske fødselsfeltet. Tidsskriftet trykker jevnlig artikler om temaer som naturmedisin, homøopati, blomsteressenser, gestaltterapi, livet før fødselen og New Age-inspirerte vannfødselskurs.
7. For informasjon om dette, se *Fødsel i Fokus* nr. 4 2000.

PRIMÆRKILDER

Sulaiman, Prem Samad 1993. "Kan vi bli kvitt fødselstraumene rett etter

- fødselen”, *Nettverknytt* nr. 5, s. 8–9.
- Lund, Kristin 1997. ”La smerte bli jubel uten å være masochist. En artikkel om fødelyst”, *Alternativt Nettverk* nr. 1, s. 31–36.
- Behning, Angela 1997. ”Om å forberede unnfangelsen – å være foreldre begynner lenge før fødselen”, *Alternativt Nettverk* nr. 2, s. 38–40.
- Kielland, Morten og Helene 2005, ”Vår hjemmefødsel”, *Alternativt Nettverk* nr. 2, s. 32–34
- Aksnes, Gry 2006. ”Spiritielt svangerskap”, *Visjon* nr. 6, s. 78–116.
- Solum, Eirik Svenke 2009. ”Skole for fødselshjelp” (intervju med Gry Aksnes), *Visjon* nr. 4, s. 48–50.

SEKUNDÆRKILDER

- Bendvold, Erik 1991. *Født av mor. En kritisk tekst om gårdsdagens fødsler og en optimistisk skisse av morgendagens*, Grøndahl og Søn Forlag.
- Borovski, Anna 2000. ”Fødsler og spedbarnstid blant urbefolkning”, *Fødsel i fokus* nr. 4.
- Blavatsky, Helena Petrovna 1988 [1888]. *The Secret Doctrine* vol.1 and 2, London: The Theosophical Publishing Press.
- Chamberland, David 1992. *Babyer husker fødselen*, København: Forlaget kreativ.
- Fjell, Tove Ingeborg 1998. *Fødselenes gjenfødselse: fra teknologi til natur på fødearenaen*, Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Gilhus, Ingvild Sælid, Seim, Turid Karlsen og Vidèn, Gunhild 2009. *Farsmakt og moderskap i antikken*, Oslo: Spartacus.
- Gilhus, Ingvild Sælid og Mikaelsson, Lisbeth 1998. *Kulturens refortrylling. Nyreligiøsitet i moderne samfunn*, Oslo: Universitetsforlaget.
- Heelas, Paul 1996. *The New Age Movement. The Celebration of the Self and the Sacralization of Modernity*, Oxford: Blackwell Publishers.
- Hern, Pia 2004. *Fødsel og smerte – hvorledes du forbereder dig til fødselssmerten*, København: Munksgaard.
- Kraft, Siv Ellen 1999. *The Sex Problem. Political Aspects of Gender Discourse in the Theosophical Society, 1875–1930*. Doktoravhandling, Universitetet i Bergen, IKRR – Dept. of the History of Religions.
- Kraft, Siv Ellen 2007. ”Fødsel som åndelig arena”, *Nytt norsk tidsskrift* nr. 2, s. 126–137.
- Kraft, Siv Ellen 2005. *Den ville kroppen. Tatovering, piercing og smerteritualer i dag*, Oslo: Pax Forlag.

- Massay-Alstrom, Val Clarke og Helen 2006. *Naturlig fødsel*. Tilrettelagt for norske forhold av de norske jordmødrene Ellen Johannesen Nesje og Birthe Ariansen, Oslo: NW. Damm & Sønn.
- Partridge, Christopher 2004. *The Re-Enchantment of the West. Vol.1 Alternative Spiritualities, Sacralization, Popular Culture, and Occulture*, London: T & T Clark International.
- Rønnow, Tarjei 2007. ”Tradisjoner i endring: Religion som miljøvern og miljøvern som religion”, i Sigurd Hjelde og Otto Kroghseth (red.) *Religion – et vestlig fenomen. Om bruk og betydning av religionsbegrepet*, Oslo: Gyldendal, s. 79–98.
- Rønnow, Tarjei 2000. ”Den nye pietismen: miljøvern og religiøs vitalisering”, *Sosiologi i dag* 30 nr. 2.
- Sandvik, Kitt E. 2005. *Svangerskapsboken. Velkommen til livet*, Stavanger: Sandvik AS.
- Wolf, Jacqueline H. 2009. *Deliver me from Pain. Anesthesia and Birth in America*, Baltimore: The Johns Hopkins University Press.

SUMMARY

Since the publication of a first issue in 1992, *Visjon* has been established as the main New Age magazine in Norway. During this period, six articles on birth-giving has been published. Based on an analysis of these texts, this article explores New Age concepts of birth-giving, focusing on how birth-giving is perceived and discussed, and how it is connected to the broader New Age world view. The latter part of the article extends this perspective to include the relationship between New Age concepts of birth-giving and the broader discourse on so-called ”natural births”.

KEYWORDS: New Age, natural birth, self development, mainstream